

ΑΛΚΥΟΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

ΤΑ ΟΜΟΡΦΑ ΤΟΠΙΑ ΤΗΣ ΚΟΛΑΣΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΙΟΠΤΡΑ

Σ' εβίνα! Που έχω στα χέρια σου αυτό το βιβλίο.

Εύχομαι να σου θυφίσκ, τόσο γως, κρύβεται
στη γυαλί σου, όσο βαθύ σκοτάδι κ' αν απλώνεται
γύρω σου.

Αγκυρώση

*Στην αδελφή μου, Μαριάνθη,
έναντι ενός μεγάλου χρέους αγάπης!*

Στον δρόμο της ζωής μου –που δεν ήταν ποτέ στρωμένος με ασφαλτο– συνάντησα κι έκανα παρέα με πολλούς και διαφορετικούς ανθρώπους. Κάποιοι με πλήγωσαν, κάποιοι μου 'δωσαν το χέρι τους την ώρα που η βροχή είχε δυναμώσει κι ο δρόμος γέμιζε λασπόνερα.

Συνάντησα ανθρώπους που τους θαύμασα, που τους ξεχώρισα, που τους αγάπησα και κάναμε μαζί ένα ταξίδι στο ίδιο όνειρο.

Είδα, άκουσα, έμαθα, μοιράστηκα μαζί τους χαρές, πόνους και χίμαιρες.

Όμως... υπήρξαν και κάτι άλλοι που τους αντάμωσα σε μονοπάτια γλιστερά, να κάθονται κάτω από μια ανθισμένη αμυγδαλιά χαμογελαστοί και να λιάζουν τις πληγές τους.

Απ' αυτούς πήρα τα πιο σπουδαία μαθήματα ζωής.

Έμαθα πως και στα βάθη της κόλασης υπάρχουν πάντα όμορφα τοπία, που μπορείς, αν θέλεις, να τα ανακαλύψεις και ν' αφήσεις την ψυχή σου ελεύθερη να ξεποστάσει.

Έμαθα πως και, στην άκρη του γκρεμού όταν βρεθείς, μπορείς να πιαστείς από ένα ανθισμένο κυκλάμινο και να σωθείς. Φτάνει να στρέψεις το βλέμμα σου και να το δεις.

Έμαθα πως η ψυχή είναι μια πολύχρωμη πεταλούδα. Ακόμα και στους πιο βαριούς

χειμώνες ψάχνει το άρωμα των λουλουδιών για να λυτρωθεί.

Έμαθα πως όταν σε χτυπούν τα άγρια κύματα, στα βαθιά της θάλασσας, και γύρω σου είναι τα σκυλόψαρα έτοιμα να σε καταπιούν, πάντα υπάρχει δίπλα σου ένα κοχύλι που μέσα του κρύβεται ο Θεός. Σφίξε το στη χούφτα σου και θα σε οδηγήσει στην ακτή που ονειρεύτηκες.

Ακόμα κι όταν το δέντρο της ζωής σου το έχει ρημάξει ο βοριάς, κοίτα γύρω σου τα πουλιά που τραγουδούν πάνω στα ξεγυμνωμένα δέντρα. Είναι η ζωή που προσπαθεί να σε μαγέψει με το τραγούδι της. Μη στρέψεις αλλού το πρόσωπό σου. Σ' εσένα είναι αφιερωμένο το τραγούδι της.

Άκουσέ το!

Το κατιτί

Με τη Μερόπη μέναμε στην ίδια γειτονιά, κάπου στα δυτικά της Αττικής. Ήταν γύρω στα εξήντα, αδύνατη και το σώμα της έγερνε λίγο, σαν να προσπαθούσε συνεχώς να σηκώσει κάτι βαρύ. (Σάμπως δεν προσπαθούσε;) Στα μάγουλά της είχε δυο βαθιές ρυτίδες. Χαντάκια που έσκαψαν τα δάκρυα, ακολουθώντας τόσα χρόνια την ίδια διαδρομή...

Μόνο τα μάτια της έμοιαζαν σαν να ήταν γεμάτα μικρά αστέρια που τρεμόσβηναν σ' έναν θολό ουρανό. Κι εκείνο το χαμόγελο, που ήταν φυλακισμένο στα ζαρωμένα χείλη της, караδοκούσε μια ευκαιρία να δραπετεύσει και να δροσίσει το μαραμένο της πρόσωπο.

Ζούσε μαζί με τον γιο της, τον Λάκη – κοντά στα τριάντα ο Λάκης–, σ' ένα μικρό σπιτάκι, δύο δωμάτια όλα κι όλα, και μια αυλή γεμάτη γλάστρες και παρτέρια με πολύχρωμα

λουλούδια. Επειδή ο δρόμος για το δικό μου σπίτι περνούσε έξω από την αυλή της, πήγαινα συχνά και της έκανα λίγη συντροφιά.

«Καλώς την! Καλώς την! Πες μου πως έχεις λίγο καιρό να πιούμε καφεδάκι».

Ερχόταν κοντά μου, άπλωνε τα χέρια της να με υποδεχτεί κι έβλεπα όλα εκείνα τα αστεράκια που τρεμόσβηναν στα μάτια της να λαμποκοπούν.

Η Μερόπη είχε σοβαρό πρόβλημα υγείας και δεν ήταν πια σε θέση να καθαρίζει σπίτια, όπως έκανε παλιότερα. Ο Λάκης, ύστερα από μια ερωτική απογοήτευση, πιάστηκε στις δαγκάνες του αλκοόλ και πλέον περπατούσε, άβουλος και άοπλος, στον δρόμο της αυτοκαταστροφής του. Ζούσαν μ' ένα μικρό επίδομα της πρόνοιας και τη συμπαράσταση κάποιων γειτόνων. (Αχ, αυτή η συμπαράσταση, που γίνεται συνήθως με όλη την καλή διάθεση, πόσο μαστιγώνει την ψυχή κάποιες φορές...)

Μια μέρα, όπως καθόμασταν και πίναμε καφεδάκι κάτω από μια ανθισμένη αμυγδαλιά που είχε στην αυλή της, ένωσε την ανάγκη να μ' ανοίξει την ψυχή της.

«Σε κανέναν δεν έχω μιλήσει για τη ζωή που έζησα και, προπάντων, για τη ζωή που ζω. Μπορεί να καταλαβαίνουν οι γύρω μου πολλά πράγματα απ' όσα μου συμβαίνουν, αλλά δεν ξέρουν ακριβώς. Όχι πως δεν αγαπώ όλους τους ανθρώπους που με βοηθούν και δεν τους σέβομαι. Αλίμονο! Προς Θεού! Δεν είμαι αγάριστη. Εσένα όμως σ' έχω σταμπάρει διαφορετικά. Εσύ... Πώς να σ' το πω, μωρέ... Είσαι αλλιώς. Έρχεσαι κοντά μου από άλλο δρόμο.

»Όταν σου πω την ιστορία μου, όταν σου περιγράψω τη σημερινή μου κατάσταση, σίγουρα θα σκεφτείς, Πώς αντέχεις, κυρα-Μερόπη μου! Δεν θα σκεφτείς, Πώς αντέχεις, καημένη κυρα-Μερόπη μου! Το 'πιασες; Έχει μεγάλη διαφορά. Δεν γουστάρω τη λύπη κανενός. Ακόμα κι αν το κάνει από αγάπη. Δεν το καταδέχομαι. Εσύ μπορεί και να με καμαρώσεις. Όχι ότι έχω κάνει κάτι που είναι για καμάρι. Αλλά επειδή σοφίζομαι τρόπους να ξεγελώ τη μοίρα μου και να νιώθω ακόμα και στα πιο δύσκολα τη γλύκα της ζωής στα χείλη μου. Πώς να το κάνουμε, βρε κορίτσι. “Και μ’ όλα της τα βάσανα, πάλι η ζωή γλυκιά ’ναι”, δεν λένε; Κι όποιος χάσει αυτή τη γλύκα από τα χείλη του τον παίρνει ο διάολος και τον σηκώνει...

»Θα με καμαρώσεις γιατί, στην κόλαση που ζω εγώ σήμερα, βρίσκω πάντα ένα τοπαλάκι να την αράζω για λίγο. Για μία ώρα έστω. Για ένα τσιγάρο. Γι’ αυτό αντέχω, κορίτσι μου».

«Για πες μου ένα τοπαλάκι, να την αράζω κι εγώ...»

«Κάθε ψυχή διαλέγει μόνη της το μέρος που θέλει να ξαποστάσει. Φτάνει να την αφήσεις να το διαλέξει. Να μην την πνίξεις μέσα στη μαυρίλα και στον χαμό.

»Εμένα με χτυπήσανε πολλές συμφορές. Αν καθίσω να τις μετράω σαν να ρίχνω χάντρες σε κομπολόι, τι θα κερδίσω; Σηκώνομαι, που λες, νίβομαι, χτενίζομαι, βγαίνω στην αυλίτσα μου και καμαρώνω τον κόσμο γύρω μου. Τι χρώματα! Τι αρώματα! Τι ομορφιές! Βγες έξω, καρδούλα μου, λέω, και κάνε τον περίπατό σου.

»Στο κάτω κάτω, να σου πω και κάτι; Η μοίρα είναι

μεγάλος απατεώνας! Κάνε παιχνίδι, αλλά κράτα και μερικούς άσους στο μανίκι σου. Αυτή παίζει πάντα με σημαδεμένη τράπουλα...

»Ε! Κι όταν έρχεται η χαρά, πες κι ένα ευχαριστώ στον Θεό και απόλαυσέ την. Ρούφηξέ την. Άσπρο πάτο, που λένε... “Κι αν δεν φαίνεται στον ορίζοντα καμιά χαρά;” θα με ρωτήσεις. Τότε φτιάξ' τη μόνη σου από το τίποτα. Αυτό είναι παλικαριά! Έχει μέσα του ο άνθρωπος, κορίτσι μου, όλα τα υλικά. Του 'χει δώσει ο Θεός και τα χρώματα και τα πινέλα για να κάνει τη δική του ζωγραφιά. Φτάνει να μη σταυρώσει τα χέρια του και παραδοθεί στο έλεος της απελπισίας.

»Εγώ, που λες, ξεκίνησα από ένα μικρό χωριουδάκι, κάπου εκεί στα ορεινά της Καρδίτσας. Αγροτική οικογένεια. Φτωχή, αλλά περήφανη. Δεν είχαν άλλο παιδί οι γονείς μου. Και προσπαθούσαν με κάθε τρόπο να μη μου λείπει τίποτα. Και τα ρούχα μου και τα παπούτσια μου κι ό,τι άλλο λαχταρούσε εκείνη την εποχή ένα παιδί. Κι επειδή έπαιρνα τα γράμματα, όπως έλεγαν κι οι δάσκαλοί μου, λογάριαζαν να με σπουδάσουν για να ξεφύγω από τη δική τους δύσκολη ζωή. Έκαναν όνειρα πολλά για μένα! “Μια μέρα να μ' αξιώσει ο Θεός”, έλεγε ο πατέρας, “να σε καμαρώσω μεγάλη και τρανή! Δικηγορίνα θα σε κάμω: Γιατρίνα! Βουλευτίνα! Ό,τι επιθυμείς. Θα πουλήσω ό,τι έχω και δεν έχω για τις σπουδές σου. Διαμάντι μου εσύ! Ρουμπίνι μου! Φως των ματιών μου!”

»Κόρδωνε κι η μάνα δίπλα του, χαμογελούσε κι έκανε τον σταυρό της. “Μακάρι! Μακάρι, άντρα μου, να δούμε

το κορίτσι μας όπως λες και χαλάλι όλα τα βάσανα που περνάμε εμείς...”

»Δυστυχώς, όμως, δεν τους αξίωσε ο Θεός να πραγματοποιήσουν το όνειρό τους. Ήμουν γύρω στα δώδεκα, ίσα που τέλειωνα το δημοτικό, όταν ταξίδεψαν κι οι δύο για τας αιωνίους μονάς, που λέει κι ο παπα-Φώτης. Όπως σκάβανε δίπλα δίπλα σ’ ένα χωράφι που είχαμε, έσκασε μια βόμβα θαμμένη από τον πόλεμο και τους έκανε κομμάτια.

»Τουλάχιστον παρηγοριέμαι που έφυγαν μαζί, να συντροφεύει ο ένας τον άλλο εκεί στις αιωνίους μονάς... Γιατί ήταν πολύ αγαπημένοι! Ποτέ δεν τους άκουσα να μαλώνουν. “Αντρα μου!” έλεγε η μάνα και γέμιζε σιρόπι το στόμα της. “Γυναίκα μου!” έλεγε ο πατέρας και πλημμύριζε η όψη του αγαλλίαση.

»Από κει και πέρα αρχίζουν για τη μικρή Μερόπη τα δεινά. Καταλαβαίνεις... Θυμάμαι που στην κηδεία τους είχα πέσει πάνω από τα σφραγισμένα τους φέρετρα και δεν ήθελα να ξεκολλήσω. Κι ήρθε η δασκάλα μου, ο Θεός να συγχωρέσει την ψυχούλα της, και μου ψιθύρισε στ’ αφτί: “Έλα μαζί μου, Μεροπάκι μου. Δεν θα σ’ αφήσουν ποτέ οι γονείς σου. Από κει ψηλά στον ουρανό θα νοιάζονται για σένα και θα σε φυλάγουν. Θα ’ρχονται κοντά σου κι ας μην τους βλέπεις”.

»Πίστευα πάντα ό,τι μου ’λεγε η δασκάλα μου. Κι αυτά τα λόγια της ήταν μια παρηγοριά. Όμως, όσο περνούσαν οι μέρες, ο πόνος άνοιγε μέσα μου βαθιές κι αγιάτρευτες πληγές. Εγώ δεν ήθελα να νοιάζονται οι γονείς μου από τον ουρανό. Ήθελα να τους βλέπω. Να τους αγγίζω. Να τους

μυρίζομαι. Να γέρνω το κεφάλι μου στον λαϊμό της μάνας μου και να σμίγουν οι αναπνοές μας.

»Με ανέλαβε η γιαγιά μου. Η μάνα του πατέρα μου. Ζούσε μόνη της, ήταν ηλικιωμένη και άρρωστη, αλλά δεν υπήρχε άλλο καταφύγιο. Η γιαγιά μ' αγαπούσε πολύ, δεν λέω, αλλά δεν μπορούσε να μου προσφέρει τίποτ' άλλο εκτός από ένα πιάτο φαγητό. Περισσότερο εγώ τη φρόντιζα. Όλο και κάτι ήθελε από μένα. “Μερόπη, πήγαινε δω, Μερόπη, κάνε αυτό...”

»Περνούσε ο καιρός, περνούσαν τα χρόνια, σιγά σιγά προσαρμόστηκα στην καινούρια μου ζωή, με τις πληγές μου βέβαια πάντα ανοιχτές. Ήμουν όμως και άνθρωπος που κοίταζα να βρω κάτι για να χρωματίσω τη ζωή μου. Στόλιζα το σπίτι της γιαγιάς, για να της δίνω κι εκείνης χαρά, μαγείρευα, έκανα παρέα με τις φίλες μου, κεντούσα, πήγαινα και στην κυρα-Φρόσω τη μοδίστρα και μάθαινα μοδιστρική. Αυτό ήταν επιθυμία της γιαγιάς μου. “Και μοδίστρα να μη γίνεις, θα μάθεις να ράβεις τα ρούχα σου και τα ρούχα των παιδιών σου”.

»Στα δεκαοχτώ μου, ταξίδεψε και η γιαγιά για τας αιώνιους μονάς. Στο τέλος της ζωής της ήταν κατάκοιτη και το μυαλό της δεν λειτουργούσε. Ζούσαμε με τη μικρή σύνταξη που έπαιρνε από τον άντρα της. Έπρεπε να σοφίζομαι χίλια δύο για να καλύπτουμε τις ανάγκες μας. Πάντα έβρισκα τρόπους για να τα καταφέρω. Πουλούσα σιγά σιγά όλα τα προικιά της μάνας μου, έκανα κανένα μεροκάματο, πήγαινα να ψωνίσω και για άλλη μια γριά κατάκοιτη.

»Η γιαγιά μου πάντως δεν στερήθηκε ποτέ το

λουκουμάκι, που ήταν η αδυναμία της... Σαν να τη βλέπω τώρα μπροστά μου να ανακάθεται στο κρεβάτι της, να ξερογλείφει το λουκούμι –δεν είχε δόντια να το μασήσει–, να τρέχουν τα σάλια στο πιγούνι της και ν’ απλώνεται περίσσια η απόλαυση στο πρόσωπό της...

»Πολλές φορές δεν αγόραζα αναγκαία πράγματα για να μπορέσω να της εξασφαλίσω τα λουκούμια της. Κι έμαθα πολύ καλά από τότε πόσο μελώνει την ψυχούλα ένα τίποτα... Ένα καπιτί, περιττό! Και πόσο το ‘χει ανάγκη αυτό ο άνθρωπος!

»Όταν πέθανε η γιαγιά μου, δεν ένιωσα να χάνεται ο κόσμος γύρω μου. Μπορούσα να πορευτώ μόνη μου, να κρατήσω το σπίτι, να τιμονέψω τη ζωή μου. Είχα πιάσει δουλειά και σ’ έναν αγροτικό συνεταιρισμό, κάπου κοντά στο χωριό μου. Πήγαινα με το ποδήλατο, κοντά δέκα χιλιόμετρα, και με συνθήκες συχνά πολύ δύσκολες, αλλά κι αυτό μου άρεσε. Πάντα ό,τι κέρδιζα με το σπαθί μου το χαιρόμωνα και μου ‘δινε δύναμη για το παραπέρα».

Σταμάτησε για λίγο η Μερόπη, άναψε τσιγαράκι κι άφησε το βλέμμα της να πλανηθεί στ’ ανθισμένα ζουμπούλια της αυλής της.

«Έλα, άναψε κι εσύ... Να σου φέρω ένα γλυκάκι; Χθες το ‘φτιαξα. Είχε κάτι μανταρίνια πεταμένα ο μανάβης και διάλεξα μερικά».

«Τι έγινε μετά; Συνέχισε την ιστορία σου...»

«Μετά... ήρθε ο Γρηγόρης! Ο μεγάλος έρωτας, που λένε...

»Κοίτα. Δεν ήμουν ποτέ η κοπέλα που θα καθότανε

κάνεις να τη χαζέψει στο πέρασμά της. Η γκόμενα, να σ' το πω κοινώς. Ήμουν όμως πάντα νοστιμούλα, χαμογελαστή, καλόκαρδη και είχα κάτι τραβηγτικό, που ξεπηδούσε όχι τόσο από την εμφάνισή μου όσο από την ψυχή μου.

»Υπήρξαν αγόρια που προσπάθησαν να με κερδίσουν, αλλά εγώ δεν είχα νιώσει ακόμη αυτό τον σεισμό του έρωτα μέσα μου.

»Με τον Γρηγόρη ήταν αλλιώς. Έμεινε στο διπλανό χωριό και δούλεψε κι αυτός σ' εκείνο τον αγροτικό συνεταιρισμό. Ένα όμορφο, γεροδεμένο και άξιο παλικάρι! Ταιριάξαμε από την πρώτη μέρα που γνωριστήκαμε. Κάναμε παρέα κάμποσο καιρό κι αποφασίσαμε να παντρευτούμε. Σχεδιάζαμε μετά τον γάμο μας να κατεβούμε στην Αθήνα και να κοιτάξουμε να ζήσουμε καλύτερη ζωή.

»Και το καταφέραμε. Είχε κάτι χρήματα ο Γρηγόρης από τον πατέρα του, πούλησα κι εγώ το πατρικό μου κι αγοράσαμε τούτο το σπίτι που βλέπεις. Κανένας απ' τους δυο μας δεν φοβόταν τη δουλειά και τα βγάζαμε πέρα μια χαρά. Ο Γρηγόρης δούλεψε σε μια οικοδομική εταιρεία κι εγώ σε μια βιοτεχνία γυναικείων ενδυμάτων. Κάτι είχα κερδίσει από τη θητεία μου στη μοδιστρική. Ήξερα πολύ καλά να τρυπώνω και να “ξετρυπώνω” καθετί που μου έδινε δύναμη και χαρά.

»Ήταν τόσο όμορφα τα χρόνια εκείνα! Ήμαστε πάντα ερωτευμένοι με τον Γρηγόρη, ζούσαμε τις χαρές του έρωτά μας, φτιάχναμε το σπιτικό μας, βγαίναμε στα ταβερνάκια, πηγαίναμε εκδρομούλες με τα πούλμαν... Αξέχαστοι καιροί.

»Θυμάμαι με πόση χαρά, με πόση λαχτάρα, τον περίμενα να γυρίσει από τη δουλειά. Εγώ τέλειωνα πιο νωρίς και φρόντιζα να του ετοιμάσω το φαγητό που του άρεσε, να στρώσω το κρεβάτι με όμορφα στρωσίδια, να βάλω τα κεντητά μου τραπεζομάντιλα, να του 'χω πάντα κι ένα γλυκάκι για μετά το φαγητό.

»Όταν άνοιγε την πόρτα κι έμπαινε στο σπίτι, ήταν σαν ν' άνοιγε ο ουρανός και μ' αγκάλιαζε. Σαν να κατέβαινε ο ίδιος ο Θεός και με μύρωνε... Κι αυτός το ίδιο ένιωθε. Άνοιγε την αγκαλιά του και με σκέπαζε σαν αρχάγγελος!

»Μετά από λίγο καιρό, σκεφτήκαμε ότι αυτό που θα συμπλήρωνε την ευτυχία μας ήταν ένα παιδάκι. Το επιθυμούσαμε κι οι δύο, μ' όλη μας την ψυχή. Μας περίσσευε η αγάπη, μας περίσσευε η χαρά, και θέλαμε να τη σπείρουμε στο σπιτικό μας να φυτρώσει. Να βγάλει λουλούδια και καρπούς.

»Εκεί τα πράματα μας ζόρισαν. Τέσσερις φορές έμεινα έγκυος κι έκανα αποβολή. Μάλιστα στην τελευταία ήμουν τεσσάρων μηνών. Κοτζάμ παιδί! Σάλευε μέσα στα σπλάχνα μου και το 'χασα. Δεν μπορούσαν οι γιατροί να βρουν την αιτία. Και να πω ότι δεν πρόσεχα... Είχα σταματήσει κι από τη δουλειά κι ούτε ένα ποτήρι νερό, που λέει ο λόγος, δεν μ' άφηνε ο Γρηγόρης να σηκώσω.

»Κάθε φορά περνούσαμε μια δοκιμασία. Ιδίως στην τελευταία, που σου είπα, εγώ έκλαψα πολύ. “Δεν πειράζει”, με παρηγορούσε ο Γρηγόρης. “Δεν είμαστε καλά οι δυο μας; Ας το πάρουμε απόφαση. Δεν θα ξαναπροσπαθήσουμε”. Κι ύστερα γέλασε και μ' έσφιξε στην αγκαλιά

του. “Έλα, μωρέ... Υπάρχουν τόσοι να διαιωνίσουν το είδος. Εμείς θα πορευτούμε κάτω από την ομπρέλα της αγάπης μας. Μας αρκεί”.

»Τα 'λεγε τόσο όμορφα, τόσο γλυκά! Αν ήξερε πολλά γράμματα ο Γρηγόρης, θα ήταν σίγουρα ποιητής!

»“Κοίτα, Μεροπάκι! Κοίτα εκείνη την πεταλούδα πάνω στον κάκτο μας. Δεν τη φοβίζεται τίποτα. Ρουφά το μέλι ανάμεσα από τ' αγκάθια του. Έτσι πρέπει να κάνει και ο άνθρωπος. Ανάμεσα από τ' αγκάθια της ζωής να κυνηγά το μέλι του...”

»Σιγά σιγά ηρεμήσαμε και ξεχάσαμε την επιθυμία του παιδιού.

»Και τότε έγινε το θαύμα! Έμεινα έγκυος και γέννησα τον Λάκη μας! Ήταν ένα όμορφο αγόρι, ίδιο ο πατέρας του. Εκεί να δεις χαρές και πανηγύρια! Μας ήρθε το δώρο εξ ουρανού τη στιγμή που δεν το περιμέναμε.

»Ο Γρηγόρης είχε γίνει μικροεργολάβος. Δεν είχαμε πρόβλημα οικονομικό κι εγώ μπορούσα να κάθομαι άνετα στο σπίτι και να χαϊδολογώ από το πρωί ως το βράδυ τον μικρό μας Λάκη.

»Θυμάμαι όταν άρχισε να περπατά με πόση περηφάνια τον βγάζαμε περίπατο στους δρόμους της γειτονιάς. Δες και δεν υπήρχε άλλο μωρό στον κόσμο...

»“Άλλη καμιά δεν γέννησε παρά η Μαριώ τον Γιάννη”, μας κορόιδευε η κυρα-Θοδώρα η Κρητικιά, που έμενε εδώ δίπλα. “Πολλά τριτίρια του κάνετε και δεν θα σας βγουν σε καλό. Άσ' το δα τουτονά το παιδάκι, μα θα σας χορέψει μια μέρα στο ταψί! Κι ο Θεός να με βγάλει ψεύτρα”.

» «Τι λέει αυτή;» ρωτούσα γελώντας τον Γρηγόρη.

» «Ασ' τη, μωρέ. Ζηλεύει που δεν μπόρεσε ο γιος της να της χαρίσει ένα εγγονάκι να το βγάξει κι αυτή στις ρούγες.»

» Και περνούσαν τα χρόνια. Κι εμείς κολυμπούσαμε μέσα στα πελάγη της ευτυχίας μας, με καπετάνιο πάντοτε τον Λάκη. Ό,τι ζητούσε ο Λάκης, στρατιωτάκια εμείς, στις διαταγές του... Να μην κλάψει ο Λάκης, να μη στραβώσει τα χειλάκια του ο Λάκης. Κοτζάμ παιδί πια, πέντε χρονών, μας ξυπνούσε μαύρα μεσάνυχτα και μας ζητούσε τα πιο απίθανα πράγματα. Να παίξουμε κλέφτες κι αστυνόμους, να του φτιάξουμε κρέμες, να σηκωθεί και να κάνει ποδήλατο στην αυλή όταν είχε καλό καιρό. Κι εμείς εκεί!! Ό,τι πει ο Λάκης. Νόμος απαράβατος.

» «Βρε», προσπαθούσα καμιά φορά να του μιλήσω με τη λογική (ποια λογική!). «Ο πατέρας σου θα σηκωθεί πρωί πρωί να πάει στη δουλειά. Είν' αμαρτία να τον ξενυχτάς».

» Σιγά που χαμπάριαζε ο Λάκης.

» Σιγοντάριζε βέβαια από την άλλη κι ο συνήγορος.

» «Έλα, καημένη. Άσε το παιδί να χαρεί. Θα τα βολέψω εγώ».

» Ο Λάκης αρχηγός κι εμείς πιστοί του υπηρέτες. Δεν φυλάξαμε ποτέ κάτι για την πάρτη μας. Δεν διεκδικήσαμε έστω έναν μικρό χώρο για τις δικές μας τις ζωές. Ο Λάκης όσο μεγάλωνε γινότανε θηρίο ανήμερο. Τίποτα δεν τον αναχαιτιζε. Όταν τον πήγαινα στο πάρκο να παίξει με τα άλλα παιδιά, συνεχώς τα χτυπούσε προσπαθώντας πάντα να γίνεται το δικό του.

»“Με στενοχωρεί αυτή η συμπεριφορά του”, παραπονιόμουν στον Γρηγόρη.

»“Έλα τώρα κι εσύ. Κάπου υπερβάλλεις”, μ’ απαντούσε. “Παιδί είναι ακόμη και δεν καταλαβαίνει. Μεγαλώνοντας θα στρώσει”.

»“Όσο μεγαλώνει γίνεται χειρότερος. Δεν είδες χθες που, επειδή δεν του άρεσε η σούπα, μου πέταξε το πιάτο στο κεφάλι; Κι ευτυχώς που δεν ζεμάταγε...”

»“Μη στενοχωριέσαι, αγάπη μου. Κι εγώ ζωηρός και σκανταλιάρης ήμουν ως παιδί, αλλά μετά έστρωσα. Υπομονή χρειάζεται. Και αγάπη”.

»“Η υπομονή έχει και όρια, Γρηγόρη. Και η αγάπη πρέπει να έχει οδηγό”.

»Έτσι έλεγα όταν ήμουν θυμωμένη, αλλά μετά τα ξεχνούσα. Μόλις έβλεπα τα ματάκια του Λάκη να τρέχουν, γινόμουν χώμα να με τσαλαπατήσει».

Σταμάτησε πάλι για λίγο η Μερόπη κι άναψε τσιγάρο. Αυτή τη φορά το βλέμμα της δεν χάιδευε τα ζουμπούλια της αυλής. Πέταξε σαν κυνηγημένο πουλί πάνω απ’ τη στέγη του σπιτιού.

Κατάλαβα πως μπαίναμε στα δύσκολα.

«Θέλεις να ’ρθω αύριο να συνεχίσουμε; Σε βλέπω που συνέφιασες».

«Μη σε νοιάζει. Τώρα που ξεκίνησα, θέλω να συνεχίσω. Δεν με τρομάζουν πια οι συννεφιές. Άσε να ξαλαφρώσω λίγο το μέσα μου τώρα που λείπει και ο Λάκης. Θέλω να έρθεις κι αύριο. Αλλά αύριο θα είναι μια άλλη μέρα. Θα πούμε το καφεδάκι μας, θα κάνουμε το τσιγαράκι μας και

θα πούμε άλλα πράγματα. Ευχάριστα! Θα σε μάθω και πώς να φτιάχνεις γλυκά του κουταλιού, που βλέπω ότι τα τιμάς ιδιαίτερω. Κέρασε τώρα άλλο ένα τσιγαράκι».

«Καπνίζεις πολύ, όμως. Δεν φοβάσαι καθόλου για την υγεία σου;»

«Χα! Απ' αλλού κινδυνεύει η δική μου υγεία. Το τσιγαράκι είναι για μένα το περιττό μου. Το καπιτί μου! Σαν το λουκουμάκι τότε της γιαγιάς μου...

»Α! Ξέρεις ποια θυμήθηκα τώρα; Την κυρα-Δέσποινα. Αυτή, μωρέ, που μένει στη στροφή του δρόμου. Την ξέρεις.

»Ας είναι καλά η γυναίκα. Έρχεται πότε πότε και μας φέρνει φαγητό, όταν με πιάνει η μέση μου και δεν μπορώ να σηκωθώ απ' το κρεβάτι. Προ ημερών, λοιπόν, που ήμουνα πάλι ξάπλα, μας έφερε μια τσανάκα γιουβαρλάκια. Κι όπως άφησε το φαγητό στο τραπέζι –δεν κάθεται ποτέ για κουβεντούλα, κάνει το καθήκον της και φεύγει–, με βλέπει που ανακαθισμένη στο κρεβάτι μου κάπνιζα.

»“Ψωμί δεν έχετε να φάτε, το τσιγαράκι όμως δεν σας λείπει...”

»Με λόγγισε και βρόντηξε την πόρτα. Δεν πειράζει. Δεν της κράτησα κακία. Δεν είναι πάντα η συμπόνια βάλσαμο της ψυχής... Ας γυρίσουμε όμως ξανά στα περασμένα. Τότε που με χτύπησε ο κεραυνός. Και τι κεραυνός, Χριστέ μου! Στ' αποκαΐδια πάσχισα να ξαναχτίσω τη ζωή μου. Ο Λάκης μου ήταν τότε οχτώ χρονών.

»Όπως γύριζε ο Γρηγόρης ένα απόγευμα από τη δουλειά με το μηχανάκι, έπεσε πάνω του ένας μεθυσμένος με τη λιμουζίνα του και τον άρπαξε από την αγκαλιά μου.

»Ήταν τόσος ο πόνος μου, τόσο βαθιά η πληγή μου, που λύγισα. Για κάμποσο καιρό νόμιζα πως δεν θα ξανάβρισκα ποτέ το νόημα της ζωής.

»Όμως... έπρεπε να σηκώσω τον σταυρό μου. Έπρεπε να μη χαθώ στα σκοτάδια μου. Είχα ευθύνη για τον Λάκη. Έπρεπε να πάω κόντρα στην καταιγίδα. Πάλεψα πολύ. Μάσησα τον πόνο μου. Τον κατάπια. Δεν έχω καιρό για κλάματα και οδυρμούς, σκεφτόμουνα. Αν η μοίρα μάς φέρθηκε σκληρά, εγώ θα γίνω δυο φορές πιο σκληρή από αυτή. Θα τη νικήσω. Δεν θ' αρνηθώ τη ζωή. Και δεν ήταν μόνο που στερήθηκα τον αγαπημένο μου. Οι μεγάλες δοκιμασίες με περίμεναν με τον Λάκη, που δεν μπορούσε με τίποτα να ξεπεράσει τον θάνατο του πατέρα του. Οι πληγές μέσα του συνεχώς κακοφόρμιζαν... Ο Λάκης δεν έγινε ποτέ αγωνιστής. Και φταίξαμε εμείς που δεν τον μάθαμε πώς ν' ακονίζει το σπαθί του.

»Μετά τον χαμό του Γρηγόρη, ο Λάκης έγινε θηρίο λυσσασμένο. Μου συμπεριφερόταν σαν να ήμουνα εχθρός του. Σαν να 'φταιγα εγώ που έχασε τον πατέρα του. Αντί να καταλαγιάσει τον δράκο μέσα του, τον άφησε ελεύθερο και τον έστρεψε εναντίον μου. Τον πιάνανε κρίσεις και ούρλιαζε... Έπαιρνε φόρα σαν να 'θελε να γκρεμίσει όλο τον κόσμο γύρω του.

»Πώς να τα βγάλω πέρα μ' ένα τέτοιο θηρίο! Προσπαθούσα με κάθε τρόπο να τον ηρεμήσω. Δεν του χαλούσα χατίρι, τον έζωνα όσο πιο σφιχτά μπορούσα με την αγάπη μου... Τίποτα. Ο δράκος κάθε στιγμή μου γυάλιζε τα δόντια του και ορμούσε να με καταπιεί.

»Από ένα σημείο και μετά, κι επειδή τα παιδιά έχουν και την πονηριά μέσα τους, άρχισε να εκμεταλλεύεται την απεριόριστη ανοχή μου. Ήμουν απλώς το εργαλείο για να κερδίζει κάθε επιθυμία του. Μπορεί, και το πιστεύω αυτό, κατά βάθος να μ' αγαπούσε. Όταν μ' έβλεπε απελπισμένη, ερχόταν κοντά μου, με χάιδευε και μου ζητούσε συγγνώμη. Για να το ξεχάσει βέβαια μετά από λίγη ώρα και να ξαναρχίσει τα ίδια.

»Αχ! Τι να την κάνω εγώ τέτοια αγάπη, κρυμμένη σ' ένα λαγούμι ανάμεσα σε φίδια... Πώς να 'χω πάντα τη δύναμη να κάνω ανασκαφές...

»Πολλές φορές έχανα την υπομονή μου, άνθρωπος είμαι κι εγώ, δεν είμαι Θεός, κι έβγαινα από τα όριά μου. Κι ύστερα τα 'βαζα με τον εαυτό μου που δεν είχα την αντοχή να κουβαλάω τον βαρύ σταυρό στον ώμο μου και να μη λυγάρω...

»Άσε με το σχολείο τι τραβούσα. Συνεχώς οι δάσκαλοι μου 'καναν παράπονα. Όλο δημιουργούσε ταραχές. “Τι να κάνω η έρμη;” τους έλεγα. “Πληγωμένο παιδί είναι”. “Υπάρχουν κι άλλα πληγωμένα παιδιά, μα δεν είναι στο χάλι του δικού σου. Με τίποτα δεν μπορούμε να τον βάλουμε στον σωστό δρόμο”.

»Και δεν είχα μόνο αυτό το πρόβλημα, ε; Έπρεπε να δουλέψω, να καλυφθούν όσο μπορούσαν να καλυφθούν οι ανάγκες μας.

»Ευτυχώς εκείνα τα χρόνια άρχισαν να χτίζονται εδώ πολυκατοικίες και βρήκα μεροκάματα, να καθαρίζω σκάλες και νοικοκυριά. Τι άλλο μπορούσα να σκεφτώ; Έπρεπε

να βρίσκομαι κάπου κοντά. Δεν είχα εμπιστοσύνη στον Λάκη να μένει πολλές ώρες μόνος του στο σπίτι. Τα πάντα μπορούσε να κατεργαστεί το μυαλό του και να τα πράξει.

»Τέλος πάντων. Πέρασε ο καιρός με πίκρες και λαχτάρες. Μεγάλωσε ο Λάκης, ανδρώθηκε, μα το σκηνικό παρέμενε το ίδιο. Προσαρμοσμένο βέβαια σε άλλες συνθήκες, αλλά όχι διαφορετικό.

»Σαν νεαρό παλικάρι –ήταν πολύ παιδαράς, μην τον βλέπεις τώρα που τον μάδησε το πόμα–, κολλούσαν οι κοπέλες σαν μέλισσες πάνω του. Έβγαινε, έκανε σχέσεις, αλλά δεν διαρκούσαν πολύ. Ίσως καταλάβαιναν οι κοπέλες τον χαρακτήρα του και τον έκαναν πέρα. Ίσως κι αυτός να τις παρατούσε.

»“Θέλω να αλλάζω παραστάσεις”, μου έλεγε και χασκογελούσε.

»Η μοίρα του όμως του 'γραψε να γνωρίσει μια κοπέλα και να την ερωτευτεί. Σαν τρελός έκανε για δαύτη...

»Εκείνη την εποχή, που κράτησε πολύ λίγο, πήρα μια ανάσα κι εγώ. Ήταν χαρούμενος... σχεδόν ήρεμος. Τραγουδώντας έμπαινε κι έβγαινε απ' το σπίτι. Μας λυπήθηκε ο Θεός, σκεφτόμουνα. Ο έρωτας είναι πάντα το καλύτερο γιατρικό.

»Ερχόταν και στο σπίτι το κορίτσι.

»“Έλα, μάνα. Δεν μας φτιάχνεις κανένα κεφτεδάκι να τσιμπήσουμε; Της άρεσαν πολύ της Ρέας προχθές που έφαγε...”

»Τσακιζόμουν εγώ να περιποιηθώ τη Ρέα, που την έβλεπα σαν σωτήρα μας. Γύριζα πτώμα από τη δουλειά κι

ο στόχος μου ήταν πώς να περιποιηθώ και να καλοπιάσω τη Ρέα.

»Κι ο Λάκης... άλλος άνθρωπος όσο περνούσαν οι μέρες. Τον κοίταζα και δεν πίστευα στα μάτια μου. Αυτός είναι ο Λάκης μου; αναρωτιόμουν κι έφτυνα τον κόρφο μου. Αυτό το εξαγριωμένο θηρίο πώς μεταμορφώθηκε σε χαδιάρικο γιατί...

»Δυστυχώς, όμως, ο παράδεισός μου δεν κράτησε πολύ. Ούτε τα κεφτεδάκια μου ούτε οι γαλιφιές μου δελέασαν τον φρουρό για να μη μας πετάξει έξω από την πύλη.

»Η Ρέα την έκανε μ' ελαφρά πηδηματάκια, που λένε. Ποιος ξέρει η κοπέλα... Μπορεί να μην ήταν τελικά ο Λάκης ο έρωτας των ονείρων της.

»Από κει αρχίζει πάλι η κόλασή μου... Και τι κόλαση! Ο Λάκης έγινε χειρότερος απ' ό,τι ήταν πριν. Πάλι τα έβαλε μαζί μου, όπως έκανε και τότε, με τον πατέρα του. Σε ποιον άλλο να ξεσπούσε. Εγώ ήμουν πάντα ο βράχος που έσκαγε το μανιασμένο κύμα του.

»Όμως δεν του έφτανε αυτό. Μην μπορώντας ν' αντέξει την απελπισία του, βρήκε καταφύγιο στο ποτό. Αυτό το καταφύγιο είναι ανοιχτό πάντα και πρόθυμο να στεγάσει κάθε απελπισμένο. Μπαίνεις μέσα, αράζεις σε μια γωνιά και τέλος! Ούτε αγάπες ούτε φόβι ούτε προβληματισμοί. Παραδίνεσαι άνευ όρων στον εχθρό και γίνεσαι προδότης της ζωής. Και το χειρότερο; Αισθάνεσαι θριαμβευτής! Βέβαια! Κι όποιος τολμήσει ν' αμφισβητήσει τον θρίαμβό σου γίνεται αυτόματα εχθρός σου και τον μισείς.

»Αυτή η κατάσταση κρατάει χρόνια, καρδιά μου. Κι

όσο περνάει ο καιρός, γίνεται χειρότερη. Βλέπω μέρα με τη μέρα την καταστροφή του παιδιού μου και δεν μπορώ να τη σταματήσω. Τον παρακάλεσα, έπεσα στα πόδια του να πάμε σ' έναν γιατρό. Αφού τον δελέασα με χίλια δύο τερτίπια, δέχτηκε.

»Ο γιατρός πρότεινε τις λύσεις του, αλλά τις πήρε ο άνεμος μόλις βγήκαμε από την πόρτα.

»“Τι έλεγε, μωρέ μάνα, αυτός; Τι νόμιζε πως είμαι; Κανένα παιδάκι; Δεν είμαι άρρωστος να θέλω ιατρική παρακολούθηση. Μια χαρά είμαι. Εσύ είσαι τρελή κι έχεις ανάγκη από γιατρούς...”

»Αυτό ήταν το αποτέλεσμα.

»Τι να κάνω από κει και πέρα. Να περιμένω ένα θαύμα; Δεν είμαι άξια να το δώσει σ' εμένα ο Θεός.

»Δεν μπορείς να καταλάβεις, κορίτσι μου... Κανείς δεν μπορεί να καταλάβει αν δεν έχει ζήσει τέτοιες φουρτούνες. Να γίνεται το ίδιο σου το σπλάχνο ο εφιάλτης της ζωής σου. Δεν περνάει μέρα που να μην έχουμε σκηνικά. Μου ζητάει συνεχώς χρήματα. Η ανάγκη να βρει άσυλο στο καταφύγιό του του θολώνει το μυαλό.

»Προσπαθώ να του εξηγήσω την κατάσταση μας, δεν χαμπαριάζει.

»“Δεν μ' ενδιαφέρει”, απαντά. “Να πας να μου βρεις λεφτά”.

»Μπορεί να μην είναι μεγάλα τα ποσά που απαιτεί, αλλά εγώ πού να τα βρω. Και καλά όταν μπορούσα να δουλεύω. Κάπως τα 'φερνα βόλτα, στερώντας φυσικά τα πάντα από τον εαυτό μου. Ξέρεις πόσες φορές κοιμήθηκα

νηστική γιατί δεν έφτανε το μεροκάματο να βάλω κάτι στο στόμα μου; Αυτός όμως ζητούσε και να φάει και να πει.

»Τώρα που κλονίστηκε η υγεία μου και δεν μπορώ να δουλέψω, πέσαμε στην ελεημοσύνη. Ας είναι καλά η γειτονιά. Αλλά σου λέω και πάλι. Να κάνεις την προσευχή σου να μην αφήνει ο Θεός κανέναν να φτάνει ως εκεί. Γιατί η ελεημοσύνη κρύβει μέσα της τον οίκτο. Κι ο οίκτος είναι βαθιά πληγή μες στην ψυχή...

»Και πού να 'ξεραν όλοι αυτοί οι καλοί άνθρωποι σε τι καζάνι της κόλασης βράζω μέρα νύχτα εγώ. Νομίζουν ότι το πρόβλημά μου είναι η ανέχεια. Και κάνουν το καθήκον τους γι' αυτό. Αλλά δεν ξέρουν, δεν φαντάζονται τα ενδότερα...

»Δεν θέλω να δίνω δικαίωμα σε κανέναν. Και πιο πολύ το κάνω για τον Λάκη. Αν ήξεραν όλα αυτά που τραβάω, θα τον μισούσαν. Κι εγώ δεν το θέλω αυτό. Α! Πρέπει να σου πω ότι ούτ' αυτός δίνει δικαιώματα. Όλοι ξέρουν ότι είναι ένα παιδί με κάποια προβλήματα ψυχολογικά, αλλά κατά τ' άλλα δεν ενοχλεί και δεν κάνει κακό σε κανέναν. Είναι ευγενικός, πρόθυμος, ομιλητικός, ποτέ δεν έχει γίνει στόχος στη γειτονιά. Άλλο τι έκανε σαν παιδί. Σαν ενήλικας, είναι αστέρι στον περίγυρο.

»Κι αυτή την εντύπωση εγώ θέλω να τη διατηρήσω. Γιατί όταν κλείσω κάποια μέρα τα μάτια μου, ο Λάκης θα έχει ανάγκη τον συνάνθρωπό του.

»Όλο του το μένος, όλη του τη χολή, σ' εμένα μόνο τα πετάει. Κι εγώ πρέπει ν' αντέχω. Πρέπει να ξεγελώ τον διάβολο που με στριφογυρίζει στο καζάνι του, να του ξεφεύγω για λίγο. Έστω για μια ανάσα.

»Είναι ώρες που λυγίζω. Όταν μου ζητάει χρήματα και δεν έχω να του δώσω, χάνει τελείως τον έλεγχο και δεν λογαριάζει τίποτα. Με βρίζει με τα πιο χυδαία λόγια, κι αν τολμήσω κι εγώ να ξεστομίσω μερικές κουβεντούλες ανάλογες, τότε γίνεται δω μέσα ο χαμός του χαμού.

»Ξέρεις πόσες φορές έχω φέρει τον τζαμά γιατί δεν έχει αφήσει τζάμι για τζάμι μες στο σπίτι;

»“Ξέχασα πάλι, κυρ Κώστα, το παράθυρο ανοιχτό και φύσηξε αυτός ο τρελονοτιάς...”

»Τι να του πω του ανθρώπου... Ότι λύσσαξε το θηρίο και τα 'κανε όλα κεραμιδαριό;

»Πολλές φορές στο άχτι του μου πετάει ό,τι βρεθεί μπροστά του, κατακέφαλα. Μπορεί να με σκοτώσει και, το χειρότερο, δεν θα το κάνει επί σκοπού. Η κακιά ώρα καιροφυλακτεί πίσω από κάθε άνθρωπο. Και πόσο μάλλον στον ανίσχυρο...

»Ξεκινώ να πάω από την κουζίνα στο δωμάτιο και τον νιώθω σαν Χάρο πίσω μου.

»“Βρε”, του λέω την άλλη μέρα –τα πρωινά είναι λίγο νηφάλιος–, “αν πεθάνω, τι θ' απογίνεις; Στο παγκάκι θα καταλήξεις. Δεν το σκέφτεσαι να λάβεις τα μέτρα σου;”

»“Χα χα χα...” γελάει και με κοροϊδεύει. “Εσένα ούτε ο Χάρος δεν σε γουστάρει. Κοίτα το χάλι σου κι άσε με εμένα. Εγώ μια χαρά είμαι. Δεν έχω ανάγκη”.

»Κι όταν επιμένω να του μιλάω με τη λογική, και δεν έχει βέβαια κανένα επιχειρήμα να προβάλλει, στέκεται απέναντί μου, γελάει σαν να βλέπει κανένα σκιάχτρο, βγάζει τη γλώσσα του και με περιγελά.

»Μια... μια... μια... Ψχιου ψχιου ψχιου... Μπλου μπλου μπλου...

»“Αι παράτα μας, πρωινιάτικα. Δεν έχεις τίποτ’ άλλο ν’ ασχοληθείς; Βρίσκεις εμένα για να εκτονώνεις την κακομοιριά σου;”

»Όταν περνά η ώρα τα βράδια και δεν έχει έρθει, πέφτω στο κρεβάτι και πού να κοιμηθώ... Πλανιέται ο ύπνος πάνω από τα μάτια μου και χτυπάει τις φτερούγες του σαν άγριο πουλί. Τρέμει η ψυχή μου αυτές τις ώρες, αναμένοντας να ακούσω στην πόρτα το κλειδί. Γιατί ποτέ δεν ξέρω τι με περιμένει... Κι όταν τον ακούω να προσπαθεί να στοχεύσει την κλειδαριά, χτυπά η καρδιά μου τόσο δυνατά που νομίζω πως θα κλατάρει.

»Συνήθως μπαίνει μέσα βρίζοντας τα θεία και πέφτει στο κρεβάτι του ξερός. Σπάνια καταφέρνει να φορέσει τις πιτζάμες του. Πέφτει πάνω από τα σκεπάσματα και σε λίγη ώρα αρχίζει τέτοιο ροχαλητό, που νομίζεις πως από λεπτό σε λεπτό θα ξεψυχήσει.

»Κι όταν πια έχει καταλαγιάσει η όλη φάση, ζαρώνω στο κρεβάτι μου και παίρνω βαθιά αναπνοή. Ξέρεις, οι πιο δύσκολες ώρες για τους πικραμένους είναι εκεί γύρω στο ξημέρωμα. Τότε ξυπνούν όλα τα θηρία και δαγκώνουν την ψυχή. Το ’χω ακούσει αυτό κι από άλλους. Εγώ ξέρεις πώς το εξηγώ; Είναι η ώρα που παλεύει το φως να νικήσει το σκοτάδι. Δύσκολη μάχη! Αλλά εγώ σκέφτομαι και παρηγοριέμαι πως στο τέλος πάντα νικάει το φως!

»Να σου πω και κάτι άλλο που μου δίνει παρηγοριά;

»Εκεί, κουλουριασμένη στο κρεβάτι μου, προσπαθώντας

να χωρέσω στην ψυχή μου όλα αυτά τα βάσανα, τρέχει η σκέψη μου και στους άλλους που βρίσκονται τέτοια ώρα στην ίδια οδύνη. Πόσες μάνες ανεβαίνουν σαν κι εμένα τον ίδιο Γολγοθά... Δεν είμαι μοναδικό φαινόμενο σ' αυτό τον κόσμο. Πόσοι άνθρωποι πονούν σαν εμένα αυτή τη νύχτα... Πόσα δάκρυα μουσκεύουν τα μαξιλάρια... Πόσοι ψάχνουν απεγνωσμένα να βρουν ένα στήριγμα. Ένα πόμολο. Έναν γάντζο έστω να τους κρατήσει στη ζωή...

»Και νιώθω σαν να δίνουμε τα χέρια όλοι μαζί και να γινόμαστε ένα. Σαν να κρατιόμαστε γερά, δίνοντας δύναμη ο ένας στον άλλο και παρηγοριά. Είμαστε πολλοί, σκέφτομαι. Είμαστε τ' αδέσποτα του Θεού. Αλλά θα 'ρθει και για μας μια άσπρη μέρα. Κάτι θα γίνει. Δεν μπορεί. Η απελπισία που στέκεται στην πόρτα της ψυχής και απειλεί δεν πρόκειται να μπει αν δεν της ανοίξεις εσύ την πόρτα.

»Κι έτσι, μ' αυτές τις σκέψεις αποκοιμιέμαι, σαν να χάνομαι σε μια ζεστή αγκαλιά. Σ' αυτή την αγκαλιά που χωράμε όλοι μαζί...

»Ε! Τι έπαθες; Κλαις;»

»Ναι. Κλαίω, γιατί αισθάνομαι τόση συγκίνηση που άνοιξες σ' εμένα την ψυχή σου. Νιώθω τιμή που έχω μπροστά μου έναν άνθρωπο σαν εσένα!»

«Όχι, όχι! Μη μου λες τέτοια. Δεν μ' αξίζουν. Αρκετά σε έβαλα να περπατήσεις με τη σκέψη σου στα βάσανά μου. Όμως... ένιωσα την ανάγκη κι εγώ κάπου ν' ακουμπήσω. Αυτά που σου είπα είναι λίγες εικόνες από τη ζωή που ζω. Δεν θέλω να σε βαρύνω περισσότερο. Πάντως, σ' το

ξαναλέω. Ένα πράμα θέλω να κρατήσεις και να θυμάσαι από μένα.

»Και στη χειρότερη κόλαση υπάρχει πάντα μια γωνίτσα, ένα κρυφό τοπαλάκι, όπου σε περιμένει ο άγγελός σου...

»Άντε τώρα. Πήγαινε στο καλό. Πέρασε η ώρα και δεν το καταλάβαμε. Θα 'ρθει όπου να 'ναι κι ο άλλος και δεν θέλω να σε βρει εδώ. Αύριο θα 'ρθεις να πιούμε καφεδάκι, αλλά τέρμα τα πικρά. Αν μπορώ να σταθώ όρθια, θα σου φτιάξω και μαρμελάδα να τρως με το πρωινό σου. Να βάζεις κάτι γλυκό το πρωί στο στόμα σου. Να καλοπιάνεις τη μέρα...»

Δεν έβλεπα την ώρα την επόμενη μέρα να πάω να πιω το καφεδάκι μου στην κυρία Μερόπη. Της κρατούσα κι ένα κουτί σοκολατάκια για να την ευχαριστήσω.

Ψιλόβρεχε και καθίσαμε μέσα. Ήταν νωρίς το απόγευμα. Ο Λάκης έλειπε.

«Σε βλέπω με στολή εξόδου. Έχεις να πας κάπου;»

«Όχι, κορίτσι μου. Δεν με κρατούν τα πόδια μου για εξόδους. Φρόντισα λίγο τον εαυτό μου για να αισθανθώ καλύτερα! Αα! Μου 'φερες σοκολατάκια; Μπράβο! Σ' ευχαριστώ! Πολύ τα επιθυμούσα!»

Κρατούσε στα χέρια της το κουτί κι έγλειφε ηδονικά τα χείλη της.

«Είναι... αυτό το καπιτί που λέγαμε χθες. Λίγοι καταλαβαίνουν πόση ανάγκη το 'χει ο άνθρωπος. Έλα, κάθισε.

Βάλε και το μαξιλαράκι να στυλώσεις την πλατούλα σου. Είδες τι ωραία; Το κέντησα με τα χεράκια μου. Τώρα που το καλοσκεφτομαι, λέω να σ' το χαρίσω. Έχω κι άλλα εγώ. Πάρ' το να θυμάσαι κάτι όμορφο από μένα».

Πάνω στο τραπέζι που ήταν στρωμένο μ' ένα επίσης κεντητό τραπεζομάντιλο είχε ένα μεγάλο βάζο με φρέσκα ζουμπούλια. Στο παράθυρο με τα ραγισμένα τζάμια κρέμονταν δαντελένια κουρτινάκια, πιασμένα στο πλάι με ροζ φιόγκους.

Πρόσεξα πως στην πόρτα του δωματίου της είχε κολλήσει μια αφίσα με περιστερία. Φαινόταν καθαρά από το βαθούλωμα που έκανε το χαρτί πως η αφίσα έκρυβε πίσω της μια τρύπα. Έργο του Λάκη, προφανώς!

Οι τοίχοι ήταν στολισμένοι με διάφορα μικρά κάδρα. Πουλιά, λουλούδια, όμορφα τοπία... Ήταν και μια μικρή εταζερούλα στη γωνιά, με κουτάκια, σίγουρα από μπομπονιέρες, και περίτεχνα πιατελάκια.

Κάθισε απέναντί μου κι άρχισε να μου διηγείται αστείες ιστορίες.

Έβλεπα έναν μικρό ξεστρατισμένο ήλιο ν' ανατέλλει από τις ζάρες του προσώπου της και να σκορπάει πεισματικά το φως του.

Δεν άντεξα. Πήγα κοντά της και την αγκάλιασα.

Τι όμορφο τοπίο, σκέφτηκα, στην καρδιά της κόλασης!